

**Қазыналы құтты
өлке**

**Край солнечного
камня**

ҚАРАҒАНДЫ
ОБЛЫСЫ

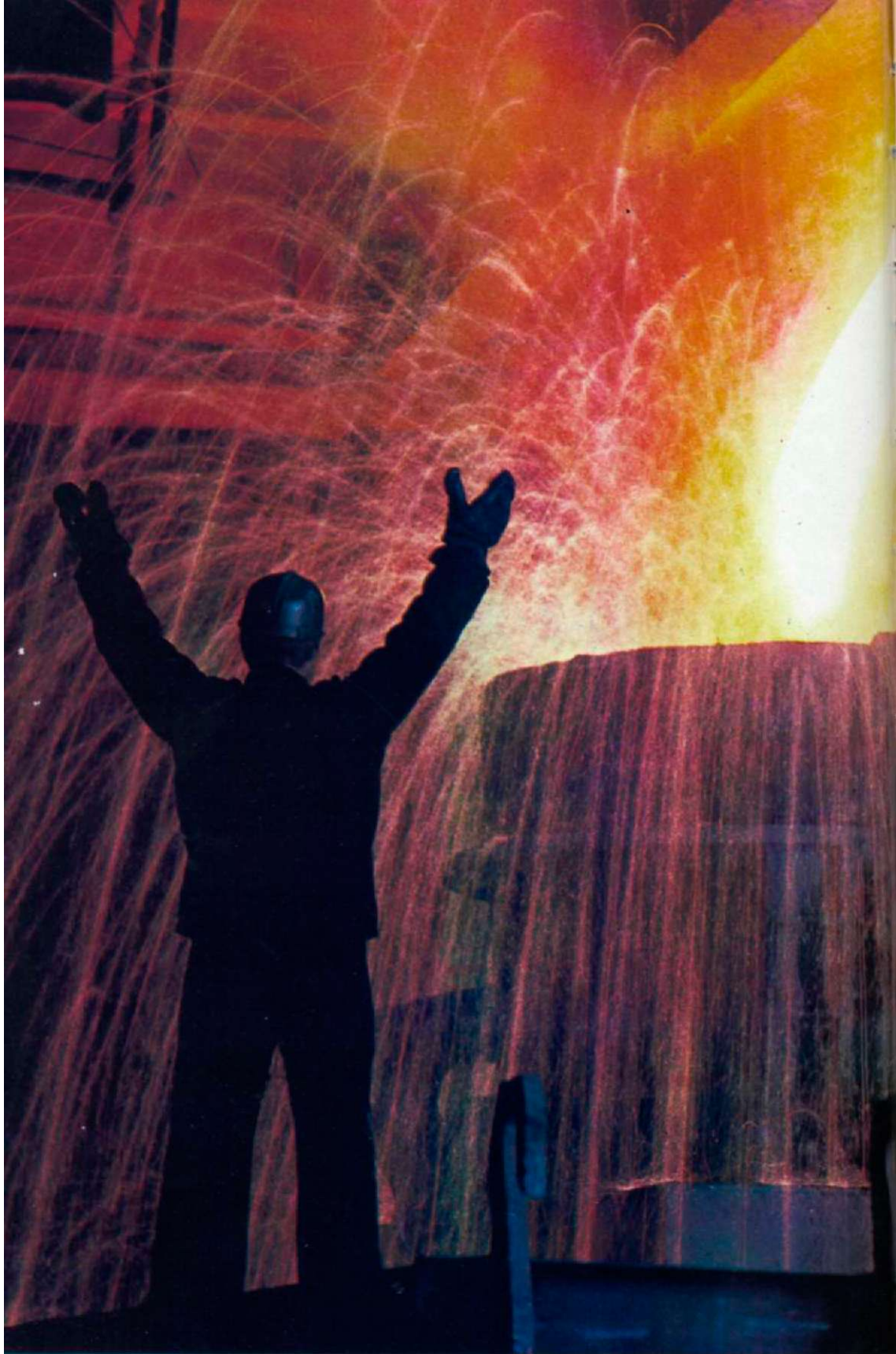
Қазыналы кұтты өлке

КАРАГАНДИНСКАЯ
ОБЛАСТЬ

Край солнечного камня

Алматы «Өнер»
1987

Алма-Ата-«Өнер»
1987

Егер облыс картасына зер сале үңілер болсақ, бұл өңірдегі қалалар шоқ жұлдыздай Қарағандыны айнала орналасқан.

Саран, Шахтинск, Абай, Теміртау.

Міне, соның бірі — Теміртау. Ол соғысқа дейін географиялық карта бетінде мүлдем жоқ болатын. Бірақ, сол кездің өзінде бұл жерден темір мен көмір қорының бай көзі ашылған еді. Сондықтан да, 1940 жылы бұл өңірді бес саусағындай жақсы білетін академик Қаныш Имантайұлы Сәтпаев: «Қарағанды қаласының маңынан елімізге жүздеген мың тонна болат беретін алып металлургиялық комбинат бой көтеретін күн алыс емес...» — деп жазған болатын.

Шынында да, солай болды. 1943 жылдың аяғында, еліміздің көптеген өнеркәсіп орталықтары жау басып алған территорияда қалған кезде, Мемлекеттік Қорғаныс комитетінің шешімімен Қазақ металлургиялық заводының құрылысы басталды. Жаңа құрылысқа керекті жабдықтар Кавказ маңындағы эвакуацияланған базалардан іріктеліп алынды. Сөйтіп, Каспий теңізі арқылы өткізіліп, эшелондарға тиеліп, ұшықиырсыз қазақ даласына жөнелтілді.

1944 жылы 31 декабрь күні 35 тонналық шағын мартен пеші көптен күткен тұңғыш балқыма берді. Бұл Қазақстан құрышының алғашқы тонналары еді. Сол тарихи күннен бастап республикамыз еліміздегі аса маңызды өндіріс арсеналы ретінде танылып, жауды талқандауға елеулі үлес қосты.

Совет Одағы Коммунистік партиясының XX съезі Қарағанды металлургия комбинатын салу туралы шешім қабылдады. Қара металлургия орталығы саналған Урал тәрізді Қазақстан Магниткасы бүкіл халықтық құрылыс деп атап көрсетілді. Ал, 1958 жылы ВЛКСМ-ның XIII съезі оны Бүкілодақтық екпінді комсомолдық құрылыс деп жариялады. Алып комбинаттың тарихы осылай қалыптаса бастады. Оның құрылысын барлық одақтас республикалардан келген Ленин комсомолының мыңдаған өкілдері мен Болгар Халық Республикасының құрыш білек жастары бірігіп салды.

1960 жылғы 3 июль — комбинат өмірбаянындағы айтулы күндердің бірі. Бұл күні Қазақстанның тұңғыш домнасында шойын қорытылды.

Қазір мұнда бірінен-бірі қуатты төрт домна қатар жұмыс істейді. Мартен және конвертор пештерінде жоғары

Если посмотреть на карту области, видно, что все ее города расположены вокруг Караганды, как около планеты — спутники.

Сарань, Шахтинск, Абай, Темиртау. Первый среди городов-спутников — Темиртау.

До войны его еще не было на карте. Но уже были открыты в здешней степи залежи железных руд и угля, что гозволило большому знатоку здешних мест академику Канышу Имантаевичу Сатпаеву написать в 1940 году: «Недалеко то время, когда около Караганды вырастут корпуса грандиозного металлургического комбината, который будет давать стране сотни тысяч тонн стали...»

В конце 1943 года, когда многие промышленные центры страны были оккупированы врагом, по решению Государственного комитета обороны началось строительство Казахского передельного металлургического завода. Оборудование для новостройки подбирали на эвакуобазах Закавказья, везли через Каспий, затем эшелонами по бескрайним казахстанским степям.

31 декабря 1944 года небольшой 35-тонный мартен выдал долгожданную плавку. Это были первые тонны казахстанской стали, укрепившей значение республики как одного из важнейших арсеналов страны и сыгравшей свою роль в общей победе над врагом.

XX съезд КПСС принял решение о строительстве Карагандинского металлургического комбината. Всенародная стройка по аналогии с известным центром черной металлургии Урала была названа Казахской Магниткой. В 1958 году XIII съезд ВЛКСМ объявил ее Всесоюзной ударной комсомольской стройкой. Так складывалась история комбината. Его строили тысячи посланцев Ленинского комсомола из всех союзных республик, молодежь из Народной Республики Болгарии.

Одна из наиболее ярких дат в биографии комбината — 3 июля 1960 года. В этот день выдала чугуна первая казахстанская домна.

Сейчас стоят в ряду четыре домны, одна мощнее другой. Варят высококачественную сталь мартеновские и конверторные печи. С вводом в действие в 1973 году прокатного стана 1700 комбинат превратился в крупнейшее в отрасли предприятие с полным металлургическим циклом, специализирующееся на производстве листового про-

сапалы болат балқытылады. 1973 жылы, 1700 қаңылтыр қақтау станы іске қосылғаннан кейін, бұл комбинат осы саладағы жалпақ прокат өндіруге маманданған толық металлургиялық циклді ең ірі кәсіпорынға айналды. Мұнда СССР-де бірінші болып консерві жасау өнеркәсібіне қажетті өте жұқа, қалыңдығы не бары 0,08—0,14 миллиметрлік ақ қаңылтыр өндіріле бастайды.

Комбинат — қазір республикамыздағы ең қуатты кәсіпорын. Мұнда 40 мыңнан астам адам еңбек етеді. Олардың 500-ден астамы ордендермен, медальдармен, 34 металлург Ленин орденімен наградталған, 6 адамға Социалистік Еңбек Ері атағы берілген. Жаңашылдық ізденістері мен еңбектегі үздік жетістіктері үшін коллективтің 12 мүшесіне СССР және Қазақ ССР Мемлекеттік сыйлықтары берілді. Озаттардың бірі — Еңбек Даңқы орденінің толық иегері.

Қара алтынды құтты өлкеде қанат жайған өнеркәсіп алыптарына мол су қажет еді. Нұра өзенінің суы ол үшін тапшылау болды. Ондай кел-кесір суды 500 шақырым шалғай жатқан Ертіс өзенінен ғана алуға болатын еді. Ертіс суын арнайы қазылған канал арнасымен Қарағанды өңіріне бұрып әкелу үшін оны 22 насос станциясының күшімен Останкино телевизиялық мұнарасының биіктігіндегі деңгейге көтеруге тура келді.

Қалада металлургия комбинатымен қатар металл өңдейтін, энергетика, құрылыс, транспорт және тамақ өнеркәсібі кәсіпорындары бар. Мұнда синтетикалық каучук, кальций карбиді, цемент өндіріледі. Олар жыл сайын бір миллиард сомнан аса өнім шығарады.

Темиртауда завод-втуз, химия-механикалық, индустриялық және құрылыс

ката. Впервые в СССР здесь будут выпускать тончайшую белую жель (0,08—0,14 миллиметра), нужную для консервной промышленности.

Комбинат — самое мощное предприятие республики, здесь работает более 40 тысяч человек. Более пяти сот награждено орденами и медалями, 34 металлурга — орденом Ленина, шестерым присвоено звание Героя Социалистического Труда. За новаторский поиск и выдающиеся достижения в труде двенадцать членов коллектива удостоены Государственных премий СССР и Казахской ССР. Один — полный кавалер ордена Трудовой славы.

Промышленным гигантам необходима, была вода, много воды. Нуриной воды не хватало. Выручить мог только Иртыш, но он находился почти за 500 километров. Иртышская вода пришла по рукотворному каналу, но ее пришлось поднимать на высоту, равную Останкинской телебашне, с помощью 22-х насосных станций.

Ласково плещутся под знойным солнцем волны искусственного озера — Самаркандского водохранилища. Привольно раскинулся на его берегу белоснежный город — Темиртау.

Кроме металлургического комбината Темиртау имеет предприятия обрабатывающей, пищевой промышленности, энергетики, строительства, транспорта, здесь производится синтетический каучук, карбид кальция, цемент. Объем продукции оценивается более чем в миллиард рублей в год.

В Темиртау есть свое высшее учебное заведение — завод-втуз, строительный, химико-механический и индустриальный техникумы, музыкальное и медицинское училища, музыкальные и детские спортивные школы, Дворец спорта с искусственным льдом, ста-

техникумдары, сондай-ақ, музыкалық, медициналық училищелер, балалар музыка және спорт мектептері бар. Жасанды мұз айдынды Спорт сарайы, стадиондар, төрт жүзу бассейні жұмыс істейді.

Еңбектегі жетістіктері үшін Теміртау Еңбек Қызыл Ту орденімен наградталған.

Қарағанды маңындағы ауқымы жағынан екінші орын алатын қала — Шахтинск. Бұл — аса бағалы коксті көмір өндірудің ірі де іргелі орталығы. Ондағы алты шахтадан жыл сайын 10 миллион тоннадан астам көмір өндіріледі. Бұл бүкіл Қарағанды бассейнінде өндірілетін көмірдің бестен біріндей.

Абай мен Саран қалаларының да экономикалық мүмкіндіктері жылдан-жылға артып келеді. Абай қаласындағы тігін фабрикасының бұйымдары республика жұртшылығына кеңінен танымал. Саранда ірге кетерген «Карагандарезинотехника» өндірістік бірлестігінің өнімдері де барған сайын көпшілік назарын аударуда.

Бұл екі жас қаланың болашағы бүгіннен де нұрлы. Ол, әсіресе, өндірістің одан әрі өркендеуіне, кен қорларын комплексті пайдалануға және ғылым мен техниканың үздік жетістіктерін өндіріске кеңінен енгізу арқылы шығарылатын өнімнің сапасын жақсартып, еңбек өнімділігін арттыра түсуге тығыз байланысты болмақ.

КПСС XXVII съезінің шешімдеріне сәйкес Шұбаркөл кен орнының байлығын игеру, прогресті ашық әдіспен көмір өндіру қарқынын арттыру және жаңа озық технологияны өндіріске кеңінен енгізу міндеті тұр. Мұның өзі Қарағанды-Теміртау өндірістік аймағының еліміздің еңбектегі табыстарына қосатын үлес салмағын одан сайын арттыра түсері анық.

дионы, четіре плавательных бассейна.

За большие трудовые достижения Темиртау награжден орденом Трудового Красного Знамени.

Вторым по величине городом-спутником является Шахтинск. Это крупный центр по добыче коксующихся углей. Шесть шахт города ежегодно дают более 10 миллионов тонн угля — почти пятую часть добываемого в Карагандинском бассейне.

С каждым годом наращивают свой экономический потенциал Абай и Сарань. Изделия с маркой Абайской швейной фабрики широко известны в республике, все большую популярность приобретает продукция молодого предприятия Сарани — производственного объединения «Карагандарезинотехника». В области трудятся сотни выпускников Абайского горного техникума, Саранского педагогического училища.

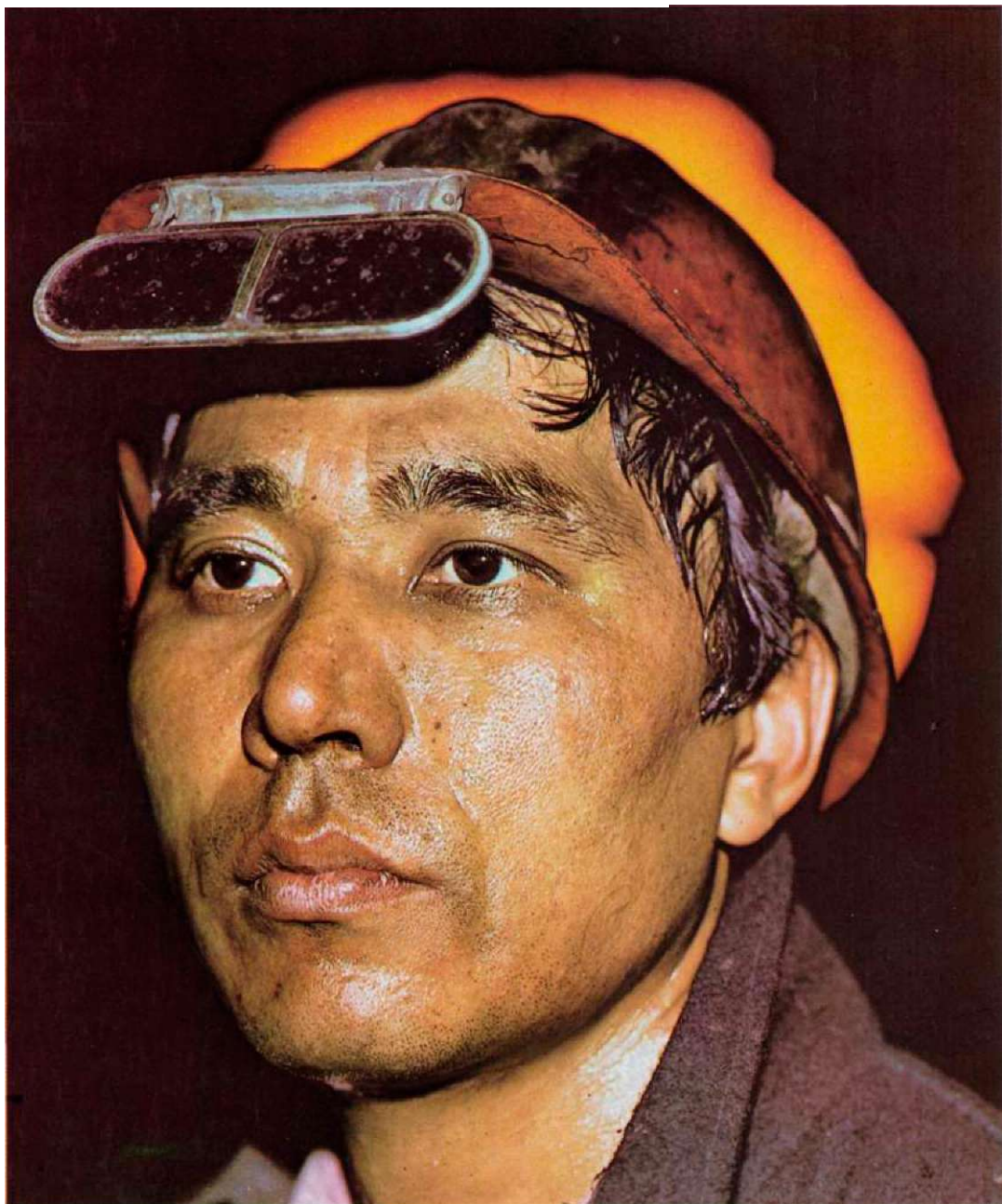
Перспективы молодых городов впечатляют. Они связаны с дальнейшим ростом производства, комплексным использованием рудных ресурсов, повышением производительности труда и ростом качества продукции на основе ускоренного внедрения в практику достижений научно-технического прогресса.

В соответствии с решениями XXVII съезда КПСС предстоит продолжить разработку Шубаркульского угольного месторождения, быстрыми темпами развивать добычу угля прогрессивным открытым способом, внедрять новые рациональные технологии. Это еще больше увеличит вклад Карагандинско-Темиртауского производственного региона в трудовые достижения страны.

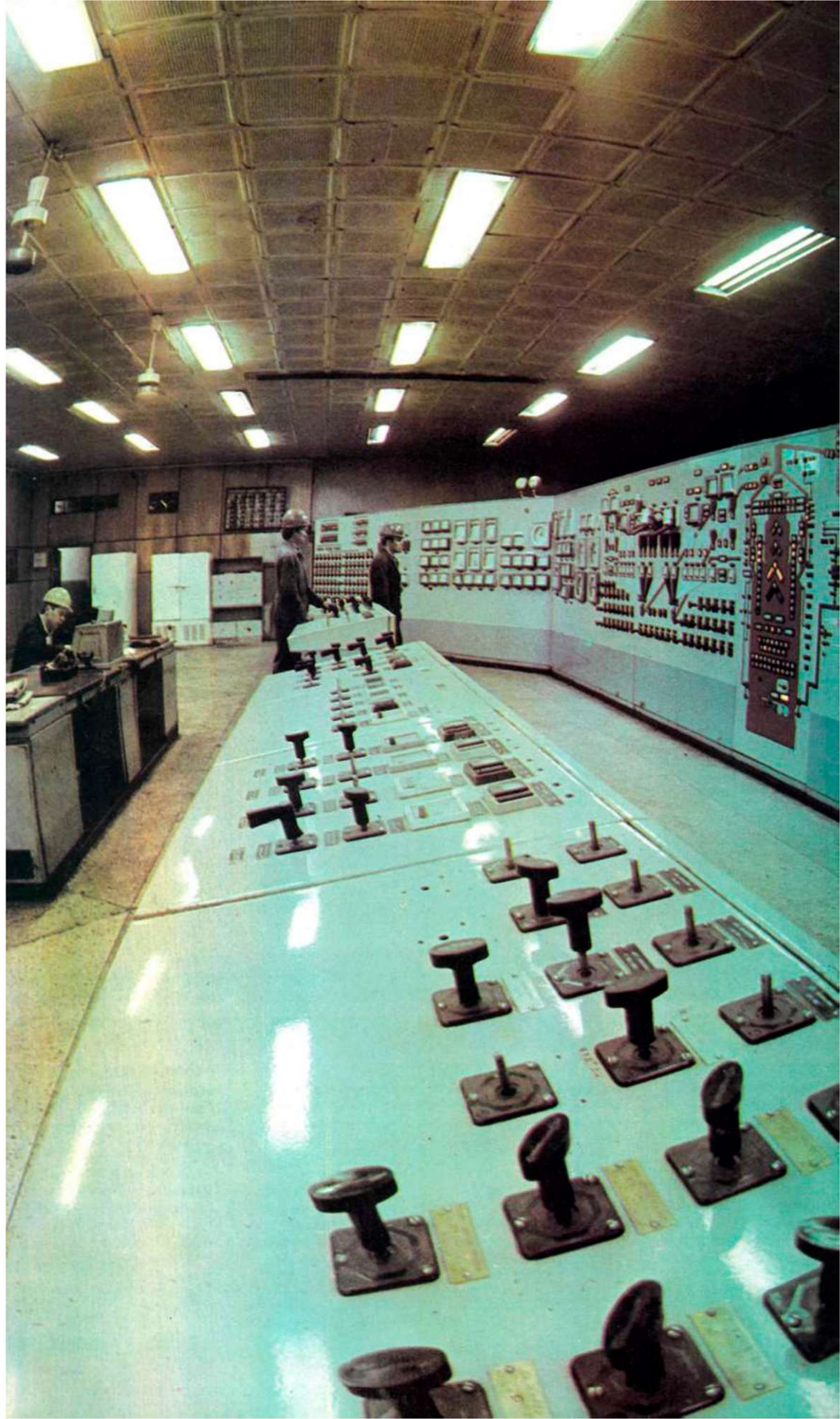

Конвертор цехының болат балқытушысы Қабдолла Закарияұлы Рамазанов Қазақстан Магниткасына әскери міндетін өтесімен келген болатын. Ол алғашқы жылдары Социалистік Еңбек Ері Алтынбек Дәрібаевтың көмекшісі болып еңбек етті. Қазір Қабдолла Рамазанов жоғары разрядты болат

балқытушы, ал ол басқаратын комсомол-жастар бригадасы — комбинаттағы озат коллективтің бірі. Қазақстан Магниткасының коммунистері Қабдолла Рамазановты КПСС XXVII съезіне делегат етіп сайлады. Ол — КПСС Орталық Тексеру Комиссиясының мүшесі

Сталевар конверторного цеха Кабдулла Закирьянович Ромазанов пришел на Казахстанскую Магнитку сразу после армии. Первые годы работал подручным у сталевара, Героя Социалистического Труда Алтынбека Дарибаева. Теперь Ромазанов — сталевар высшего разряда,

а его комсомольско-молодежная бригада — одна из лучших на комбинате. Коммунисты Казахской Магнитки избрали Ромазанова делегатом на XXVII съезд КПСС. Ромазанов — член Центральной Ревизионной Комиссии КПСС

Қазақстан Магниткасындағы ең ірі төртінші домнаның басқару пульті

СССР-дің құрметті металлургі Арғын Жүнісов комбинаттың мартен цехына жасөспірім кезінде келген болатын. Содан бері осы жерде қол үзбей

жұмыс істеп келеді. Қазір ол Қазақстан Магниткасының таңдаулы болат балқытушыларының бірі. Ұлы Сапар қазір оның бірінші көмекшісі болып жұмыс істейді. Арғын Жүнісовтің қыздары да осы комбинатта еңбек етеді

На пульте управления четвертой домны — самой крупной на Казахской Магнитке Почетный металлург СССР Арғын Жунусов пришел в мартеновский цех еще в мальчишеские годы и с тех пор продолжает работать у печи, став одним из лучших ста-

лваров Казахской Магнитки. Первым подручным у него — сын Сапар, дочери также работают на комбинате

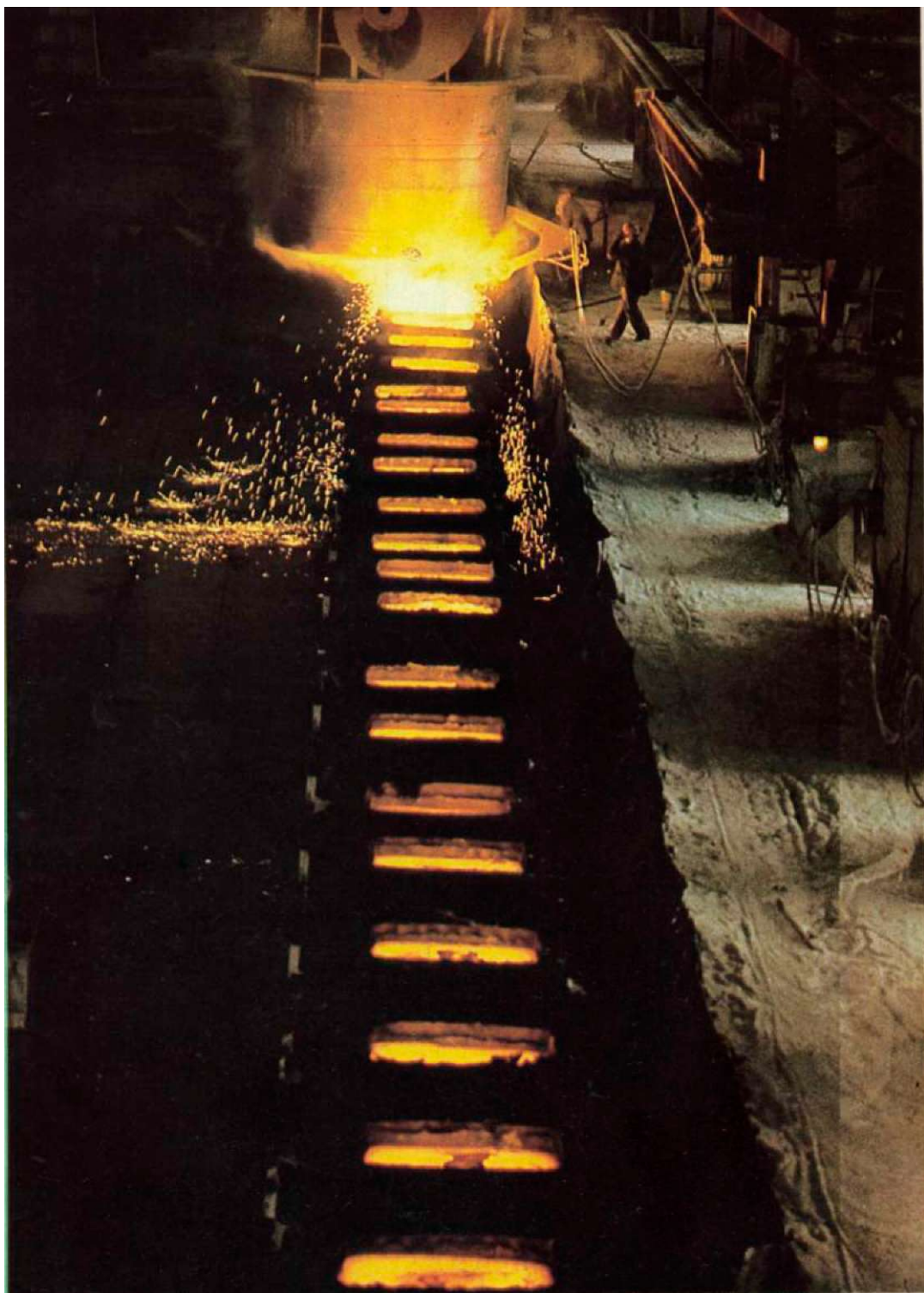

Болат балқыту ісіне көптеген мамандық өкілдері қатысады. Сол адамдардың барлығын бір-ақ сөзбен металлург деп атайды. Міне, осындай

күрделі де ортақ іске конвертор цехының машинисі, СССР-дің құрметті металлургі Ыдырыс Өмірзақұлы Өбдіров те өз үлесін қосып келеді

Специалисты десятка профессий нужны при выплавке стали. Объединены они емким словом — металлург. В обшее дело вносит

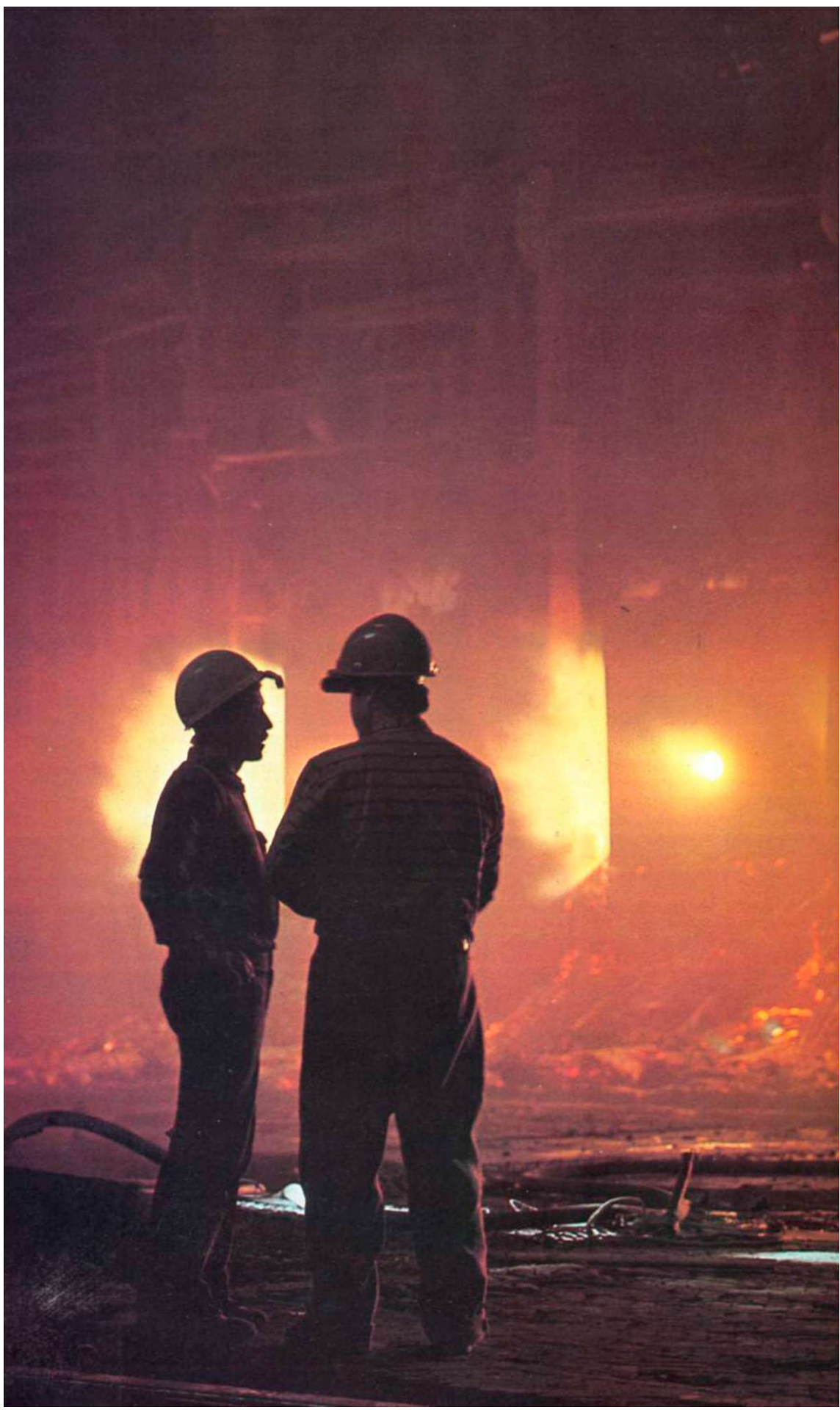
свой опыт, свое умение машинист конверторного цеха, почетный металлург СССР Идрис Умирзакович Абдиров

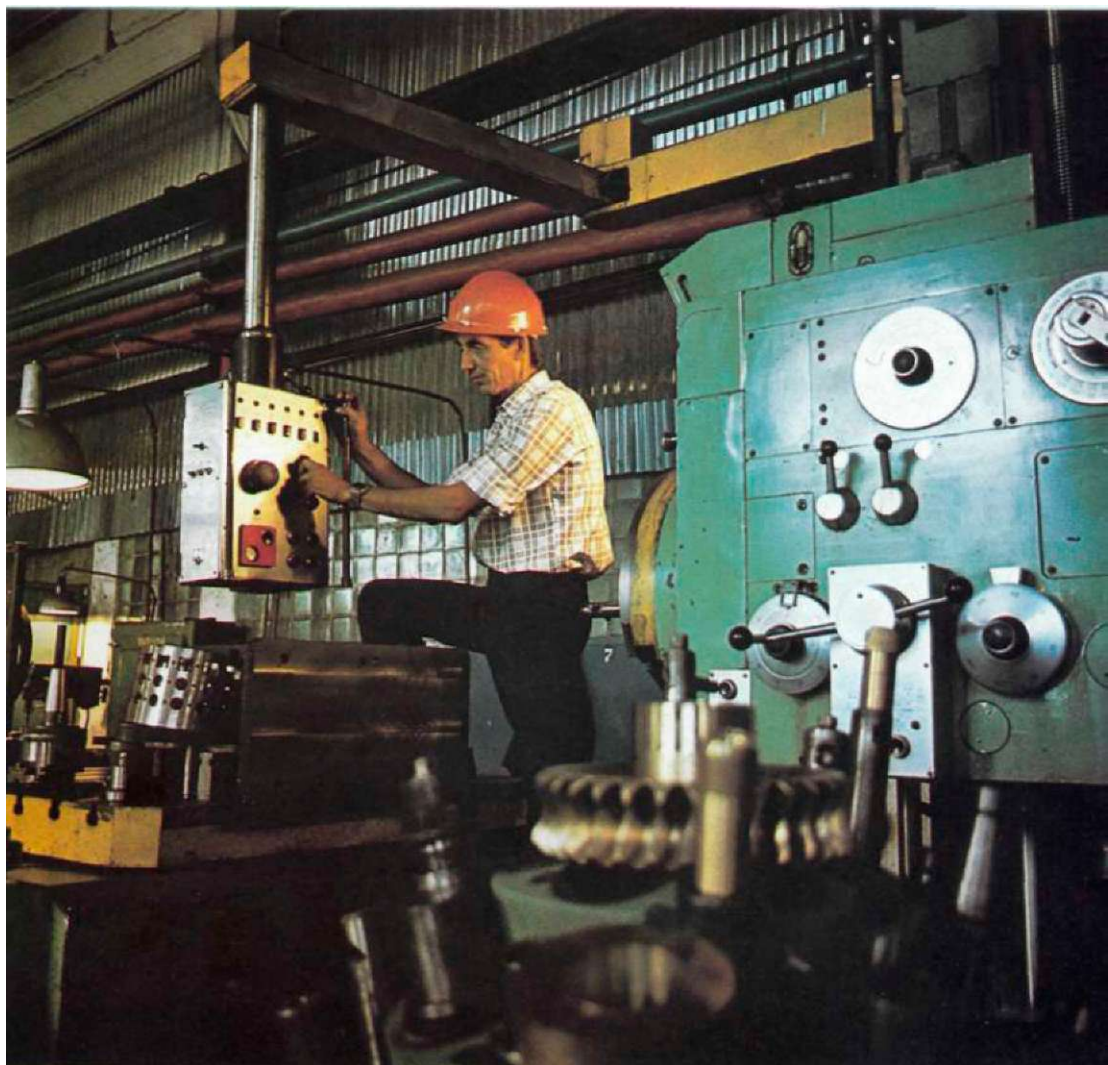
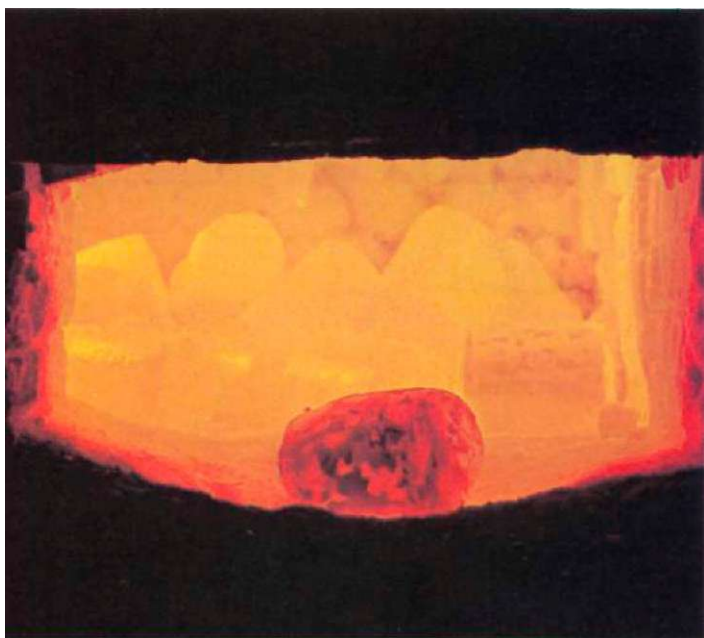

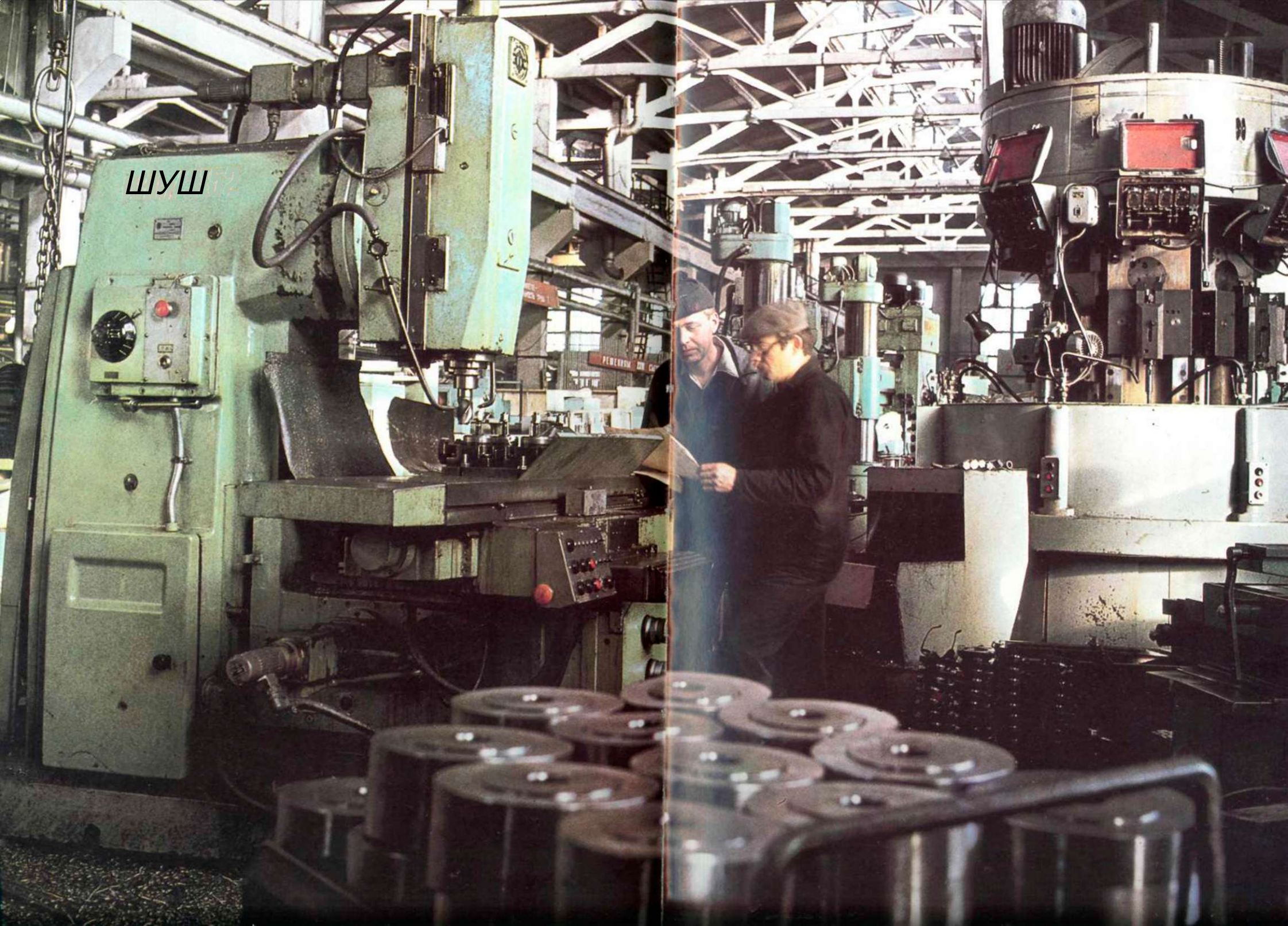

Тәулігіме 24 сағат, сондай-ақ, жыл он екі ай бойы дамылсыз болат балқытылып жатқан мартен пештері бүкіл Магнитканың бір сәтке де тоқтамай соғатын жүрегі десек, қателеспейміз. Мұнда көптеген ұлттардың өкілдері — қазақтар мен орыстар, украиндар мен татарлар, немістер мен молдавандар еңбек етеді

Без перерывов на обед, без выходных и праздничных дней, 24 часа в сутки, 365 дней в году горят мартеновские печи. Казахстанскую сталь варят представители многих национальностей нашей страны: казахи, русские, украинцы, немцы, татары, молдаване...

ШУШ

КРАЙ СОЛНЕЧНОГО КАМНЯ

Карагандинская область

Фотоальбом

на казахском и русском языках

Составление и текст

В. П. Татенко

Фотосъемка

Б. Н. Бондина

К. Г. Мустафина

В. Е. Петухова

В. В. Стониса

В. Д. Суслина

А. Л. Тоцуза

Использованы фотоматериалы из
архива ДНТИ объединения «Кара-
гандауголь»

Перевод на казахский язык

К. К. Джайтабарова

Макет и оформление

К. С. Жапаровой

Редактор

В. Коренчук

Редактор казахского текста

Б. Хабдина

Художественный редактор

Г. Лукманов

Технические редакторы

Г. Сабитова,

Л. Цой

Корректоры

З. Турсунова,

Ж. Махмутова

ИБ № 385

Сдано в набор 1.07.86. Подписано
к печати 25.08.86. УГ 18283. Формат
70X108V16- Бумага офсетная мело-
ванная. Печать офсетная. Гарнитура
журнальная рубленая. Усл. п. л. 14,0.
Уч.-изд. л. 18,32. Усл. кр.-отт. 56,25. Ти-
раж 30 000 экз. 2 завод 5001—30 000
экз. Заказ № 1608. Цена 4 р. 30 к.
Издательство «Өнер» Государствен-
ного комитета Казахской ССР по де-
лам издательств, полиграфии и книж-
ной торговли. 480124, г. Алма-Ата,
пр. Абая, 143.

Полиграфкомбинат производственно-
го объединения полиграфических
предприятий «Кітап» Государственно-
го комитета Казахской ССР по делам
издательств, полиграфии и книжной
торговли. 480002. г. Алма-Ата, ул.
Пастера, 41.

К 71 Край солнечного камня (Караган-
динская область): Фотоальбом /Сост.
и текст В. Татенко.— Алма-Ата: Өнер,
1986.—160 с. (серия «Казахская ССР»).

Текст парал. на каз. и рус. яз.

4911020000-106

К 409(05)87 63-86 65.9(2)30

(С) Издательство «Өнер», 1987